

VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı Bilişim Teknolojileri ve Politikaları Özel İhtisas Komisyonu (81) Bilgi Hizmetleri ve İçerik Alt Komisyonu Raporu*

Öz

Küreselleşen dünyada bilgi çok büyük önem kazanmıştır. Türkiye’de bilgi hizmetleri ve içerik yayımında, güncel teknoloji ve uygulamalarla, geleneksel kurum ve uygulamalar yan yana yürütülmektedir. Bu bilgi iletişim işinin gereğince yapılmadığı anlamına gelmektedir. Bu raporda, ülkemizdeki bilgi hizmetlerinin bugünkü durumu ve yapılması gerekli olanlar açıklanmıştır.

Giriş

Dünyanın küresel bir bilgi toplumuna dönüştüğü günümüzde bilginin rolü, içeriği, düzeyi, aktarım kanalları ve erişilebilirliği çok büyük önem kazanmıştır. Küreselleşmenin temel koşulu, toplumu, bilgi toplumu haline getirmektir. Toplumun bireyleri, bilgi ihtiyacı duydukları bütün alanlarla ilgili her tür, her düzey, her biçim, nicelik ve nitelikteki bilgiye, doğru ve zamanlı bir biçimde erişebilme bilincinde olmalı ve erişebilmelidir. Erişim ancak bilgi hizmetleri alt yapısının gereğince ve yetirence oluşturulması ve geliştirilmesi ile mümkündür. Bu altyapı; bilginin toplanması, işlenmesi, yayımı ve erişimini sağlayarak tüm üretim biçimlerini, ilişkilerini ve bireylerin günlük yaşantısını küreselleşmenin gereklerine uyduacaktır.

Bilgi hizmetleri alt yapısı; özel ve kamu sektöründe değişik türde sistemler ve ağlar aracılığı ile bilgi ve veri sağlayan oluşumlardır. Bunlar arasında kütüphane sistem ve hizmetleri, arşivler, veri bankaları, veri tabanları sistem ve hizmetleri, bilgi analiz, derleme ve yorumlama hizmetleri, istatistik hizmetleri ile flaş bilgi hizmetleri vb. sayılabilir.

Bilgi toplumuna sahip gelişmiş ülkelerde alt yapının oluşturulması için, var olan öğelerin, bilgiye ilişkin politikaların, ağ alt yapısının, yaygın bilgisayar ve buna bağlı olarak İNTERNET kullanımının sürekli geliştirilmesi hedeflenmekte-

* Ocak 2000 tarihinde DPT’ye sunulan bu raporun hazırlanmasında, Prof.Dr. Bengü Çapar, başkan; Yrd.Doç.Dr. Sacit Arslantekin ve Yrd.Doç.Dr. Fahrettin Özdemirci raportör; Selma Aslan, H.Kübra Bahşişoğlu, Adile Günden, Selim Karaağaç, Müjgan Şan ve Doç.Dr. A. Yaşar Tonta komisyon üyesi olarak çalışmışlardır.

dir. Örneğin Japonya 2010 yılına gelindiğinde, 7 milyon işyeri aboneli ve 54 milyon konut aboneli olacağını, her işyerinin üç abone bağlantısı isteyeceğini düşünerek 75 milyon aboneye hizmet götüreceği Ulusal Bilgi Ağı Altyapısını planlamış bulunmaktadır. Ölçek ekonomisi gereği, bu ağı gerçekleştirmede kullanılacak birimlerin sürekli ucuzlayacağı göz önüne alınarak ortalama 2005 yılı değerlerini kullanıp iki seçenek (işyeri ve konutlar için) tanımlanmıştır.

Birinci seçenek, abone döngüsü için 16 trilyon Yen, yazılım ve donanım için 17 trilyon Yen olmak üzere toplam 33 trilyon Yen'i bulmaktadır.

İkinci seçenek, abone döngüsü için 27 trilyon Yen, yazılım ve donanım için 26 trilyon Yen olmak üzere toplam 53 trilyon Yenlik bir yatırımı öngörmektedir.

Yine Güney Kore'de, Ulusal Bilgi Ağı Altyapısının 2015 yılında tamamlanması amaçlanarak, bunun için 55.8 milyar \$'lık bir yatırım düşünülmektedir. Bu yatırım tamamlandığında tüm kamu daireleri, üniversiteler, araştırma merkezleri ve firmalar fiber optik kablo ile bağlanmış ve çoklu ortam iletişimine geçmiş olacaklardır. İkinci aşamada da tüm ülkeyi kapsayan tele-tıp, tele-öğrenim, elektronik kütüphane hizmetleri ve coğrafi bilgi ağı hizmeti gerçekleşmiş olacaktır.

Yukarıdaki örnekler göstermektedir ki, geniş kapsamlı, her konu ve düzeyde bilgi üretimi ve elektronik ortama aktarımı; erişim bilincine sahip bilgisayar ve bilgi okur-yazarı kullanıcı ve bilgi personeli; her sektörde, her yerde ve tüm bireylerce kullanılan bilgi teknolojisi; gerekli mevzuat ve standartlar ile bütün bunların gerçekleştirilmesi için gerekli olan mali kaynaklar bilgi alt yapısının oluşması için ön koşuldur.

Yukarıda belirtilen öğelere ek olarak, çeşitli kütüphane ve bilgi merkezi türlerinin bilgi sağlama ve yayma hizmetlerinin gelişmesindeki rolü ise yadsınamaz. Günümüzde bilgi hizmeti veren kimi merkezlerin (milli kütüphaneler, üniversite, halk, okul kütüphaneleri, arşivler ve diğer dokümantasyon ve enformasyon merkezleri) bilgi-iletişim teknolojileri ve elektronik içerik aktarımının gelişmesine paralel olarak ortadan kalkması gündeme gelmiştir. Oysa gerçekte bilgi paylaşımı ilkelerinden hareketle bu merkezlerin ulusal ve evrensel bazda hizmetlerini ve bilgi kaynaklarını dijital ortama kaydırdıkları, böylelikle de duvarlarının dışına çıkarak küreselleşme olgusu içinde yerlerini almaya devam ettikleri gözlenmektedir. Dikkat çeken bir başka önemli husus ise, bilgi toplumlarında, bilgi hizmetleri ile ilişkili her düzeydeki kurum ve kuruluşun bilgi örgütlenmesi bağlamında üstlendiği roldür. Sözü geçen kurum ve kuruluşların hem görevleri çok belirgindir, hem de aralarında gelişmiş bir işbirliği ve koordinasyon söz konusudur.

Türkiye'deki oluşuma bakıldığında, bilgi hizmetleri ve içerik yayımında güncel teknoloji ve uygulamalar ile geleneksel kurum ve uygulamalar yan yana görülmektedir. Bu, bilgi iletim işinin gereğince yapıldığı anlamına gelmemelidir. Dünya ülkeleri açısından yukarıda belirtilen unsurlar, Türkiye bağlamında değerlendirildiğinde ortaya aşağıdaki gibi bir tablo çıkmaktadır:

1) **Bilgi Politikaları:** Bilgi kaynakları (içerik), hizmetleri ve sistemlerinin

(ağlar) geliştirilmesi ve kullanımı için strateji ve program düzenlemelerini içeren bir politika görülmektedir. 1925 yılından bu yana çeşitli zamanlarda devlet kurumları ve birimleri tarafından bilgi politikası olarak kabul edilebilecek girişimlere rastlanmakta ise de, bunların çoğu uygulama alanına konulamamış, bütüncüllükten yoksun, tek bir kurum tarafından hazırlanmamış ve dönemleri için bile eksikleri bulunan çalışmalardır. Bu durum bütüncül bir bilgi politikasını yapacak ve uygulamalar arasında koordinasyonu sağlayacak tek bir kurum, birim veya alt birimin görevlendirilmemesinden kaynaklanmaktadır.

Ülkemizde böylesine bir politikayı oluşturarak gerekli alt yapıyı destekleyecek ve koordinasyonu sağlayacak bir kurum/birimin belirlenmesi ya da oluşturulması gerekmektedir.

2) **Bilgi teknolojisi ve ağlar:** Dünyadaki bilgi teknolojisi ürünlerinin Türkiye’de de bulunduğu, ancak bu ürünlerin özellikle ülke içindeki sektör ve coğrafi dağılımının büyük şehirlerde yoğunlaştığı söylenebilir. Bilgi teknolojilerinin alımı, yayımı ve kullanımının belirli bir program ve politika doğrultusunda yapılmaması nedeniyle, davranışların çok bilinçli olmadığı ortadadır. Bu durum ülkemizi zaman içerisinde teknoloji çöplüğüne dönüştürmektedir.

Bilgi merkezleri, hizmetleri ve içerik alanında ise özellikle 90’lı yılların ikinci yarısından itibaren çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmalar genellikle kurum bazında kişiselleşmektedir. Çalışmaların devam ettiği günümüzde, gelişme ivmesinin yeterli olduğu söylenemez. Özellikle bilgi teknolojileri açısından dışa bağımlı bir yapı sergileyen ülkemizde, teknoloji kullanımının, alınan teknolojinin yurtiçi hizmet ve uygulamalarına adaptasyonu şeklinde olduğu bilinmektedir. Bilgi hizmetleri alanında, son zamanlarda çok sayıda yurtiçi yazılımların ortaya çıktığı görülmektedir. Dünya standartlarında olmasına rağmen, bu yazılımların birbirleriyle işbirliği ve koordinasyon içine girmemesi düşündürücüdür.

Yaklaşık 20 yıl önce başlatılan EARN ve TUVAKA ağ yapısı kurma çalışmaları istenilen düzeye gelememiştir. İnternet’in ortaya çıkması ile Türkiye’de de büyük bir atılım gösteren ağlar, daha çok yurtdışından bilgi transferi yapmakta kullanılmaktadır. Ülke çapında bilgi iletimi yapacak internete bağlı kişisel ve kurumsal bilgisayar sayısı 800.000 civarında olup, bu sayı Türkiye için yeterli değildir. Bilgi iletiminde kullanılan hatların kapasitesi dünya standartlarının çok gerisinde kalmaktadır.

Tarım ve sanayi toplumlarında mal ve hizmetlerin bir yerden bir yere hızla aktarılması için nasıl gelişmiş kara, hava ve deniz yollarına ihtiyaç varsa, bilgi toplumunda da bilimsel ve teknolojik bilgiler başta olmak üzere her tür bilginin kurulumları arasında hızla aktarılması için “bilgi otoyolları”na ihtiyaç vardır.

Bugün internet’e bağlanamamış ve kendi bilgi ağlarımızı oluşturamamışsak tarladaki ürünümüzü pazarlayamayacağız, tatil köylerimize turist gelmeyecek, ihraç ettiğimiz tekstil ürünlerinin parasını hızlı bir şekilde alamayacağız, eğitimimizi geliştiremeyeceğiz vb. demektir.

Bilgi otoyolları; bilginin toplanması, işlenmesi, depolanması, ağlar aracılığıyla bir yerden bir yere iletilmesi ve kullanılmasının temelini oluşturmaktadır. Bilginin aktarım hızının artırılması bilgi toplumunda yaşamının bir ön koşulu haline gelmiştir.

Türkiye’de bilgi teknolojisinin ve ağlarının kişiler ve kurumlar tarafından daha yaygın kullanımının sağlanması ve ağ alt yapısının geliştirilmesi gereklidir.

3) **Kullanıcı:** Bilgi toplumunun temelini kullanıcı oluşturmaktadır. Bu güne kadar ülkemizde kullanıcının bilgi ihtiyacı ve eğilimleri konusunda bütüncül bir araştırma yapılmamıştır. Yapılan dağınık birkaç kullanıcı incelemesinin sonuçları ise hayata geçirilmemiştir. Türkiye nüfusu baz alınarak her sektör kullanıcısının niceliksel ve niteliksel özellikleri ile bilgi ihtiyacı ve bilgi sistemlerine ilişkin eğilimleri belirlenmeli; bilginin yayımında, yapılacak böyle bir araştırmanın sonuçları göz önünde bulundurulmalıdır.

Günümüzde bilgi kullanıcısının bilgiye erişimi, okur-yazarlık, bilgisayar okur-yazarlığı ve enformasyon okur-yazarlığından geçmektedir. Türkiye’de ilk ve orta dereceli okullarda bilgisayar eğitimi programının Dünya Bankası destekli olarak 1984’de başlamış olması sevindiricidir. Bunun dışında çeşitli üniversiteler ve özel sektör tarafından bilgisayar ve internet kullanımı alanında kimi kurslar açılmaktadır. Fakat şimdilik bunlar nüfusun büyük kesimini bilgisayar okur-yazarı yapmak için yeterli değildir. Enformasyon okur-yazarlığı içinse örgün orta öğretimdeki “Kütüphane” vb. konulu derslerin seçmeli olmaları ve okul kütüphanelerinin gelişmemişliği nedeni ile yeterli değildir. Hem bilgisayar hem de enformasyon okur-yazarlığının geliştirilmesi daha örgütlü ve sistematik bir biçimde yapılmalıdır.

4) **Bilgi Personeli:** Bilgi personelini; bilginin derlenmesi, analizi, düzenlenmesi, depolanması, hizmete sunulması ile ilgili tüm işleri geleneksel veya elektronik tekniklerle gerçekleştiren personel olarak tanımlayabiliriz. Bilgi işi her yönü ile bir bütün olarak düşünülmediğinden böylesine bir tanım bu güne kadar hiçbir resmi kaynakta yer almamıştır. Devlet Personel Başkanlığı tarafından gerekli yerlerde bu tanımlamanın yapılması ve istihdam politikasının da bu doğrultuda çizilmesi yerinde olacaktır. Böylece bilgi personelinin özlük hakları ile ilgili yeni düzenlemeler gerçekleştirilebilecek ve değişik isimler ve sınıflar altında yer alan bilgi personelinin özlük hakları ve ücretlendirilmesindeki eşitsizlikler ortadan kalkacaktır. Bu durum bilgi personelinin çalışma alanlarında verimin artmasına yol açacaktır.

Üniversitelerimizde bilgi personeli yetiştirmek üzere verilen eğitim dünyadaki benzeri programlarla eşit düzeydedir. Bununla birlikte bilgi teknolojisi ve hizmetleri konularındaki hızlı gelişmeler nedeni ile halihazırda bu alanda çalışmakta olan personele düzenli hizmet içi eğitim uygulamalarının yaptırılması yerinde olacaktır. Üniversiteler, ilgili Bakanlık birimleri, TÜBİTAK ve Sivil Toplum Örgütlerinin böyle bir eğitimde aktif rol almaları sağlanmalıdır. Sözü geçen hizmet

içi eğitim, internet kullanımı ile uzaktan eğitim ve bilgisayara dayalı eğitim yöntemleri ile desteklenebilir. Böylesine uzmanlık isteyen bilgi sektöründe, bilgi hizmetini vermek üzere istihdam edilecek personelin, bilgi alanında eğitim veren ilgili üniversite bölümlerinden mezun olması ön şartı getirilmelidir.

5) Mali konular: Bilgi sistem, ağ ve merkezleri Türkiye’de yeterince gelişmediğinden, bilgi aktarım ve erişimi toplumun her kesimi tarafından gereğince yapılamamaktadır. Bunun pek çok nedeni yanında, temel sorun mali kaynakların yetersizliği olarak görülmektedir. Gelişmiş ülkelerin mali kaynak tahsisi için standartlar ve kullandığı yöntemler örnek alınarak bunların Türkiye için adaptasyonu gerçekleştirilmelidir. Bilgi toplumu olmada çok yol almış olan ülkelerin düzeyine gelebilmek için, alt yapının kurulmasında gerekli mali kaynaklar ek olarak değerlendirilmelidir. Örneğin gereklilik olarak ortaya çıkan KAMU-NET, ULAKBİM çalışmaları mali kaynakların yetersizliği nedeniyle durma noktasına gelmiştir. 1983 yılında kurulan YÖK Dokümantasyon ve Uluslararası Bilgi Tarama Merkezi, 1996 yılında süreli yayınlar ve bilgi hizmetlerini TÜBİTAK’a bağlı ULAKBİM’e devretmiş; YÖK bünyesinde yer alan adı geçen Dokümantasyon merkezi ise yalnızca tezlerle ilgili bir birim haline getirilerek yeniden yapılandırılmıştır. Bu birimler mali kaynakların yetersizliği nedeniyle kuruluş amaçlarındaki temel görevleri dahi yerine getirememektedir. Bünyelerinde çok sayıda personel bulunduran ve büyük özverilerle çağdaş anlamda hizmet vermeye çalışan bu ve benzeri birimlere gerekli mali kaynak sağlanmalıdır.

6) Bilgi Üretimi: Bilgi hizmetlerinin odak noktasını “Bilgi” oluşturmaktadır. Küreselleşme yolundaki ülkelerde esas olan nerede olursa olsun bilgiye ulaşmaktır. Bu bilgi ülke içinde ya da dışında üretilmiş olabilir. Sözü edilen ulaşım ülkemizde hangi bilginin nerede, kim tarafından, ne zaman ve hangi formda üretildiğinin tam anlamıyla bilinmemesi nedeniyle eksik kalmaktadır. Oysa gelişmiş ülkeler bu kontrolü sağladıkları için, ülke içinde üretilen bilgilere kolaylıkla erişebilmekte; ülke birikimini yurt dışına pazarlayabilmektedirler. Türkiye ise, kendi bilgi birikimini denetim altına alamadığı ve yurt dışı bilgilere daha kolay ulaşabildiği için mali kaynaklarının çoğunu dış bilgiye ulaşılma yolunda sarf etmektedir. Bilgi birikimini yurt dışına pazarlayamaması dezavantajı da buna eklenmektedir.

Türkiye’de yayınlanan kitap sayısının yıllık ortalaması 8.000 civarındadır. Süreli yayın ortalaması ise yaklaşık 1.000 olarak tahmin edilmektedir. Nüfusu 65 milyonu geçen ve hızla gelişmekte olan bir ülke için verilen sayılar son derece yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle basılı yayınların sayısının artırılması için Türkiye’de her tür eserin derlenmesi ve yukarıda sözü edilen bibliyografik kontrolün de tam olarak gerçekleştirilmesi için “Derleme Kanunu”nun yeniden gözden geçirilmesi, bibliyografik kontrol mekanizmalarının işlerliğinin sağlanarak işlevsel hale getirilmesi, Milli Kütüphane, ULAKBİM gibi kurumlar arasında bibliyografik kontrol açısından işbirliği, işbölümü ve eşgüdümün sağlanması yerinde ola-

caktır.

Elektronik ortama aktarılmış olan bilgi bağlamındaki içeriğe baktığımızda, Türkiye’de yeterli nicelik ve nitelikte bilginin elektronik ortama aktarılmadığı görülmektedir.

İngilizce konuşulan ülkelerde her alanda (her sektörde) internet kullanımının yüksek olduğu verilen istatistiklerden anlaşılmaktadır. Bir araştırmaya göre İngiltere’de çiftçilerin interneti daha yaygın olarak kullandıkları, Fransa’da ise daha az kullandıkları ortaya çıkmıştır. Bunun nedeni olarak da tarımla ilgili İngilizce web sitelerinin daha fazla olması gösterilmektedir. Türkiye açısından da internet’in tabana yaygınlaştırılması ve her sektörde kullanılabilmesi, Türkçe web sitelerinin artırılmasına bağlıdır. Bu konuda ilgili sektörlerin web sitelerini kurup geliştirmeleri gerekmektedir.

İnternet üzerinde yapılan araştırmalarda Türkiye’deki bilgi adreslerine gidildiğinde, bu adreslerin kimilerinde içeriğe rastlanılmadığı, bulunan bir bilginin daha sonra ortadan kalktığı ya da adres değiştirdiği görülmektedir. Bu durum bilgiye erişimde Türkiye gibi ağ yapısı son derece yavaş olan bir ülkede hız kaybına ve erişim isabetsizliğine yol açmaktadır. Ulusal çapta bibliyografik denetimin gerçekleştirilebilmesi için; bilgi merkezlerinin elindeki kaynaklar ve yayın hayatına çıkmakta olan eserlerin bibliyografik kimlikleri elektronik ortama en kısa zamanda aktarılmalıdır. Böylelikle ulusal yapıda bibliyografik denetim elektronik ortamda sağlanarak Türkiye’nin ikincil kaynağı internet ortamına aktarılacaktır. Bu amaçla bilgi merkezleri kendi veri tabanlarını uluslararası veri yapısı doğrultusunda yapılandırarak, ulusal veri tabanı oluşturmak için işbirliği içine girmelidir.

Yurt dışında Sanal Bilgi Merkezleri kavram ve çalışmaları gündemdeyken, Türkiye’de dijital bilgi merkezi oluşturma çalışmalarının eksikliği düşündürücüdür. Yapılacak iş, kullanıcı araştırmaları doğrultusunda önceliklerin belirlenerek elektronik ortama içerik aktarımının öncelikler doğrultusunda hızlandırılması şeklinde olmalıdır.

7) Bilgi Hizmetleri Mevzuatı ve Standartlar : Bilgi hizmetlerinin gereğince yürütülebilmesi için Türkiye’de yeterli mevzuatın bulunmadığı, var olan kimilerinin ise işlem ve hizmetleri engellediği ya da yetersiz kaldığı, kimilerinin de güncelliğini yitirdiği bir gerçektir. Bilgi hizmetlerine ilişkin yaklaşık 200 standart bulunmasına karşın bunların bilgi merkezleri tarafından yeterince uygulanmadığı görülmektedir.

Bu bağlamda Türkiye’de “Bilgi Merkezleri ve Hizmetleri Yasası”, “İdari Usul ve Bilgi Edinme Kanunu”, “Halk Kütüphaneleri Yasası”, “Bilgi Personeli Yasası” ve benzerleri üzerinde çalışmalar yapılmalıdır. “Basma Yazı ve Resimleri Derleme Kanunu”, “Milli Kütüphane Kanunu ve Ek Kanunu”, “Muhasebe-i Umumiye Kanunu ve Ayniyat Yönetmeliği” ve benzerleri gibi varolan mevzuat ise günün koşullarına göre gözden geçirilmelidir. Elektronik ortamdaki bilgi hiz-

metleri için ise yasal anlamdaki boşluk gerekli düzenlemelerle doldurulmalıdır.

Ülkemizde 200 kadar standart olmasına karşın "ISO bilgi teknolojileri ve transferi" standartlarına bakıldığında sayının son derece az olduğu görülmektedir. Bilgi hizmetlerimizi dünya seviyesine ulaştırmak için ISO standartlarından çeviri ve adaptasyonlar yapılmalı, oluşturulan standartların uygulama zorunluluğu getirilmelidir.

8) Bilgi Kurumları: Türkiye'de var olan bilgi kurumlarının bilgisayarlaşması konusunda yapılan çalışmalar yeterince hız kazanmamıştır. Üniversite kütüphanelerinin bu alanda öncülük görevini üstlendikleri gözlenmektedir. Halk kütüphaneleri ise bu konuyu daha geriden takip etmektedir. Milli Kütüphane, ulusal veri tabanı oluşturma yolunda 1985 yılından bu yana çalışmalarını hızlı bir şekilde sürdürmektedir. Okul kütüphaneleri ise 5.000 civarında oldukları konusunda istatistikler verilmesine rağmen, diğer bilgi kurumları arasında en silik olanlarıdır.

Gelişmiş ülkelerde kamu kurum kütüphaneleri, bilgi toplama, düzenleme, verme ve yayma işlemlerini bilgi teknolojilerindeki gelişmeler ışığında yapmakta, ulusal ve uluslararası bilgi ağlarında önemli bilgi merkezleri haline dönüşmektedirler. Ülkemizde ise kamu kurum kütüphaneleri, kamu bilgilerini yararlanmaya sunacak yapılanmayı sağlayamamıştır.

Kamu hizmetlerinin düzenli, süratli, etkili, verimli ve ekonomik bir şekilde yürütülebilmesi için, bakanlıkların kurulmasına, teşkilat, görev ve yetkilerine ilişkin esas ve usulleri düzenleyen 3046 sayılı "Bakanlıkların Kuruluş ve Görev Esasları Hakkında Kanun", kurum kütüphanelerine (bilgi merkezlerine) yer vermemektedir. Bilgi hizmetlerinin kamu kurumlarında kurumsal bir yapıya kavuşturulmasında önemli bir gösterge olacak olan bu yasa kurum bilgi merkezlerini Bakanlıkların teşkilatlanması içerisinde bir birim olarak göstermelidir. 3046 sayılı yasada değişikliğe gidilerek kurumlarda bilgi merkezleri kurumsal bir yapıya ve mali kaynağa kavuşturulmalıdır.

Yurt dışında varolan, Güncel Duyuru Seçmeli Bilgi Yayımı gibi hizmetleri veren ve basılı ve/veya elektronik ortamda ikincil yayın oluşturan merkezler ise Türkiye'de yok denecek kadar azdır.

Bütün bunlar doğrultusunda üniversite kütüphaneleri arasında filizlenmiş olan işbirliği (Konsorsiyum) ve ağ alt yapısı oluşturma çalışmalarına hız kazandırılmalıdır. Halk kütüphaneleri otomasyon çalışmaları yeterli destek sağlanarak hızlandırılmalı; halk kütüphaneleri arasında bir ağ alt yapısı oluşturularak ulusal yapı içinde yerlerini almaları sağlanmalıdır. Okul kütüphaneleri için de aynı durum söz konusudur. Milli Kütüphane, ulusal içerik ve bibliyografik denetim merkezi konumuna getirilmeli; ulusal ağ yapısının odak noktasını teşkil etmelidir. Diğer bilgi merkez ve hizmetlerine önderlik etmesi beklenen Milli Kütüphanenin bu işlevlerini yerine getirebilmesi için gerekli mali, teknoloji ve yasal desteğin sağlanması gerekmektedir. Yukarıda, yurtdışında varlığından söz edilen diğer gelişmiş

bilgi hizmeti veren merkezlerin ise, kamu ve özel sektör tarafından geliştirilmeleri ve ulusal bilgi sistemi ve ağı içerisinde yerlerini almaları özendirilmelidir.

Ulusal bilgi alt yapısının yalnızca iletişim alt yapısından ibaret olmadığı, bilginin edinilmesi, saklanması, aktarılması, derlenmesi, işlenmesi ve erişilmesi ile ilgili tüm alt yapı öğelerini içerdiği gerçeğinden hareketle oluşturulacak bilgi hizmetleri ve içerik politikalarının yukarıda sayılan alt yapı öğelerine öncelik verilerek hazırlanmaları gerekmektedir.